

RICHARD WOLFRAM — «DIE VOLKSTÄNZE IN ÖSTERREICH UND VERWANDTE TÄNZE IN EUROPA» [Dansurile populare în Austria și dansuri înrudite în Europa] Ed. Otto Müller—Salzburg 1951, 220 p.

Richard Wolfram este astăzi unul din cei mai de seamă cercetători ai dansului popular austriac. El a scris nenumărate studii și monografii asupra dansurilor austriace și ale altor popoare din Europa. Între ele se numără și scurta cercetare *Die Rumänische Alterklassen und Männerbunde* [Clasele pe vîrstă din România și cetele de feciori] (Wien 1934), în care se ocupă îndeosebi de cetele de jûni și călușari.

Rezultat al unei munci susținute de culegere și cercetare întreprinsă timp de 30 ani în multe țări ale Europei, volumul *Die Volkstänze in Österreich und verwandte Tänze in Europa* este una din lucrările lui capitale, o lucrare de bază asupra dansului popular, o contribuție importantă la cunoașterea folclorului european.

Lucrarea prezintă dansul popular din Austria, Germania și Elveția și din insulele de limbă germană din Europa, precum și dansurile înrudite din alte țări ale Europei.

Autorul pornește de la problemele ce frămîntă în momentul actual justa orientare a dansului în Austria. Făcînd o comparare temeinică și științifică între dansul modern și cel popular, el combate atît răspîndirea dansului modern cît și cultivarea de către unele grupe de amatori a dansului popular așa zis stilizat în care exagerarea mișcărilor, a strigăturilor și chiuiturilor nu au nimic comun cu interiorizarea concentrarea, economia în mișcare și demnitatea dansului autentic popular. Dansul nu este teatru de revistă și afară de unele dansuri hazlii, exprimarea ideii nu se realizează prin mimică, ci prin mișcările brațelor, picioarelor și a întregului corp.

Considerînd că dansul se naște din bucuria mișcării ritmice, el citează, ca de altfel și alți cercetători anteriori, diferite forme primare de dans la animale. În viața oamenilor, dansul însoțește evenimentele solemne și apare la diferite petreceri.

Porînd de la problemele contemporane ale dansului, Richard Wolfram adîncește tradiția dansurilor austriace și prin metoda comparativă caută să stabilească legăturile cu magia, să explice semnificațiile de altădată și să noteze rămășițele acestora pînă în zilele noastre.

Cu cît pătrundem mai adînc în trecut, găsim în orice domeniu al vieții multiple dansuri ce corespund vechilor credințe și se încadrează în rituri și obiceiuri. În dans se desăvîrșesc în mod solemn cele mai importante acțiuni ale vieții oamenilor: inițierea tinerilor, predarea miresei mirelui, etc.

Solemnitatea dansurilor rituale de nuntă, identificarea impresionantă a purtătorului de mască cu personajul pe care îl reprezintă, săriturile la înălțimi nemaipomenite ale *Perchten*-ilor, din văile munților Salzburgului, *Schemenlaufen*-ul din Imster, ce durează 6 ore fără întrerupere, se leagă de credințe vechi, ce sînt adesea în destrămare, dar de care omul de știință trebuie să ție seama în cercetarea sa.

Cînd dansatorul poartă o mască de animal, cînd își pune o mască de lemn cu coarne, cînd corpul este învelit în blăni și clopotele pe care le poartă sună în depărtare transformarea este totală. Clopotele acționează ca un curent electric ce conduce grupul de mascați, oamenii nu mai obosesc, ei fac acțiuni ce trec peste puterile lor normale.

Văile de munte din Salzburg sînt pline de povești despre săriturile nemaipomenite ale « *Perchten* »-ilor. Se spune că săreau din ce în ce mai sus, peste fîntînă, chiar peste casă. Dansatorii, adesea oameni foarte liniștiți în viața de toate zilele, « prinși de un fel de demon al supranaturalului », săreau și dansau adesea ore întregi fără întrerupere.

Autorul susține că altădată salturile, ca și orice mișcare și gest esențial, aveau funcție magică.

Reluând cunoscuta teorie asupra semnificației plimbării în cerc pentru a delimita locul unde se va desfășura ritul și dansul, Richard Wolfram insistă asupra necesității consemnării direcției în care se face plimbarea, legând sensul ei de mersul soarelui și de apărarea de duhuri rele.

După aceste considerații asupra dansurilor tradiționale și funcțiilor de altădată, Richard Wolfram trece la analiza structurii dansurilor austriace contemporane.

DI. Richard Wolfram atrage atenția asupra desenului, pe care dansurile de grup îl fac pe sol, pe care el îl leagă de ornamentica specifică a ceramicii, costumelor, etc. ale fiecărui popor. În ceea ce privește dansul popular austriac, el menționează ca o trăsătură de bază în desenul liniar, desfășurările pe opt-uri, cu infinite împletiri de forme și spirale, iar cu sens special crucea, ca simbol al dansului ceremonial.

Dansurile populare austriace prezintă o bogăție nefirșită de ritmuri. Ritmul muzicii se îmbogățește infinit prin bătăi din palme și din picioare. De ex. în *Steirischer*, din Salzkammergut și Emstal băieții pășesc la mijloc într-o serie de figuri de curtenire a femeii. Acolo ei bat din palme, în timp ce cîntă, în 3 grupe. Unii sînt *Anpascher* ce bat ritmul odată la fiecare timp, alții *Zuchipascher* ce bat sincope, la mijloc între 2 timpi, iar cel de al 3-lea grup *die Dritten* bat alternativ odată în timp și odată în contratimp.

Trestern-ul din Oberpinzgare prezintă o nemaipomenită îmbogățire ritmică prin bătăi din picioare.

În clasificarea dansurilor populare, Richard Wolfram se orientează în primul rînd după ocaziile de dans, formînd 2 mari grupe: jumătatea de iarnă a anului și jumătatea de vară a anului.

El menționează în același timp și datele la care este interzis de a se dansa, interdicție legată de anumite credințe ce sînt încă vii la țară (postul Crăciunului și al Paștelui, strîngerea recoltei, etc.).

În jumătatea de iarnă a anului, ce cuprinde dansurile de Carnaval și cele legate de obiceiurile de primăvară, jocurile apar în alaiuri de mascați, ce umblă pe străzile orașelor și satelor și chiar pe cîmp și munți, de la Sf. Martin la Miercurea Paresimilor, dansînd diferite dansuri altădată rituale: *Perchtenlaufen*, *Stelzentänzer*, etc. Pentru toate procesiunile și alaiurile de carnaval sînt caracteristice atît simple dansuri de cerc, cît și dansurile cu figuri.

Peste tot, carnavalul de iarnă este plin de dans și veselie și bogat în obiceiuri. Dansurile în carnaval precum și felul de a le dansa au diferite semnificații, sînt menite în credințele străvechi să aducă un an bun, să alunge duhurile rele, să provoace o recoltă bogată, grîne înalte, sănătate și forță fizică, etc.

În jumătatea de vară a anului, dansul începe de Lunea Paștilor. Austria a pierdut multe din formele sale vechi de dansuri din jurul *Maibaum*-ului, atît de frecvente în alte părți ale Europei.

Bandltanz-ul, dans de împletire al panglicilor a fost răspîndit în ultimul timp prin asociațiile de dans așa că este greu în momentul actual să se fixeze unde i-a fost zona de răspîndire în trecut. În alte părți ale Europei, ca Italia de Nord, Provența Mediteranei, Spania, el se găsește viu. Spaniolii, cuceritorii lumii noi, l-au dus cu ei în America, unde îl dansează încă și azi indieni împodobiți cu pene de papagal și flamingo.

Forme speciale de dans ce sărbătoresc venirea primăverii mai sînt *Fackellaufen*-ul din Carintia. În noaptea Paștelui se aprind focuri de paște pe cîmp, din care bărbații își aprind făcliile, cu care străbat în noapte cîmpurile, în linie șerpuită, în cruce, în stea, învîrtindu-se în jur, etc. Cîteodată aruncă făclia în vale și aleargă chiuind după ea. Adesea mișcarea în comun ia forme de dans. Trecerea convoiului pe lingă cîmpul unui țaran înseamnă recoltă bogată.

Zeinertanz-ul din Murtalul de sus, ce se dansează chiar pe arie, cu mișcări ce imită împletirea unui gard, fără muzică, numai pe bătaia tobei, este unul din dansurile cele mai stranii.

În afară de dansurile legate de anumite zile ale anului, Richard Wolfram, grupează aparte dansurile ce se trag din vechi credințe legate de procesul muncii și de rolul omului în acest proces. El amintește aici de *Radbohren*, *Sechsertanz*, *Siebensprung*, dansuri bărbătești ce se dansează la diferite ocazii, Rusalii, intrarea tinerilor în *Burschenschaft*-uri, strîngerea recoltei, și socotește că acestea au la origine vechi credințe în legătură cu fecunditatea, renașterea vieții, riturile de inițiere, etc.

Tot în acest grup clasează și dansul în jurul *Sonnwendfeuer* [Dansul focului la solstițiul de vară], care ia în Salzburg forma unui dans special *Wendetanz*, în care 12 perechi fete și băieți sar la comandă peste foc, de fiecare dată cite 2 din părți opuse.

Vechile credințe legate de încheierea recoltei despre o ființă a grîului *Kornwesen, Männchen* au lăsat la stringerea recoltei obiceiuri ce au și dans. Se dansează ultimul snop sau în jurul celui ce leagă ultimul snop sau în jurul *Hafenmann*-ului, sau a *Männchen*-ului.

Există de asemenea dansuri speciale la treerat, precum și la anumite munci în comun (desghiocatul porumbului, curățirea penelor, uscatul inului, etc.). Dansurile specifice anumitor bresle sînt clasificate special: măcelarii din Salzburg, vînătorii din Salzkammergut, etc. Breslele au în genere un ceremonial cu program fix, ce durează cîteodată zile întregi.

Un capitol special este consacrat *Schwerttanz*-ului [Dansul cu sabia] austriac, ce a fost găsit în aproximativ 30 variante și pe care îl asemuiește cu acelea găsite în Anglia de nord, Germania, Olanda, Belgia, Suedia, Elveția etc. De altfel autorul se ocupă de acest dans bărbătesc într-un studiu special.

Reiftanz-urile sînt dansuri bărbătești de virtuoziitate în care legătura între dansatori nu se face ca la *Schwerttanz* cu săbii, ci cu ghirlande. Unul din cele mai extraordinare este cel din *Hüttenberger Knappen*, ce se desfășoară în Duminica după Rusalii, în cadrul serbărilor breslei minerilor, 24 de *Reiftänzer* își arată dansul bărbătesc în fața asistenței de sute de oameni, în timp ce «nebulun» face glume. Ultimul la dans așa numitul *Schwoafträger* este bărbierit în deridere, i se extrage un dinte de porc, după care el cade mort, pentru a fi reînviat cu o lovitură de biță.

Urmărind dansul în legăturile lui cu viața oamenilor în familie, autorul pornește de la *Kinderreigen* [dansurile în cerc ale copiilor], în care el consideră că trăiește vechea lume a basmului și poate chiar unele reminiscențe mitice. Apoi trece la *Kettentanz*-ul unui grup de oameni înlănțuiți, la a cărei origine presupune, ca de altfel și cercetătorii englezi, un străvechi dans pe cîntec. Dansurile pe cîntec epic ce s-au descoperit în insulele Faroë, conduse de un *Vorsänger* și de care se presupune că au fost pe vremuri foarte răspindite în Europa, își au în momentul actual un corespondent la Est de Belgrad, la ortodocși (starice), un dans de femei pe cîntec epic.

Nunta, unul din momentele din viața omului în care folclorul, și în special dansul, are un rol important, ocupă un capitol special, în lucrarea lui Richard Wolfram. El distinge la nuntă 3 momente esențiale în care dansul are un rol deosebit: despărțirea miresei de fete, trecerea și primirea miresei în cercul femeilor măritate, predarea miresei mirelui.

Ca forme speciale de dans la nuntă el menționează dansul cu făclii sau luminări, cu cozonacul de nuntă, dansuri anumitor grupe de invitați, mascați la nuntă, dansuri hazlii, jocuri în dans, dansuri cu conținut erotic, etc.

Aruncînd o privire generală asupra nunții în Europa el stabilește, după asemănările între obiceiurile specifice, trei zone: vestul și sudvestul Europei, zona slavilor de est și de sud și Europa centrală și de nord.

Compară apoi dansurile de nuntă din Europa de nord și Europa centrală cu cele germane sau de influență germană. Comparația se face pornind de la rostul dansului în următoarele momente ale ceremonialului: înainte de mersul la biserică, la cununie, după cununie în fața bisericii și în momentul trecerii miresei în rîndul femeilor măritate, apoi dansuri de legare a celor 2 familii, dansuri cu luminări și foc, dansuri în jurul pomilor, rituale în anumite locuri și alte forme de dansuri la nuntă.

El acordă o atenție aparte luptelor simbolice pentru cucerirea miresei. Din aceste cităm *Altweibertanz*-ul din regiunea Saarului. Mireasa ce stă la mijloc este apărată cu bețe de către femeile bătrîne, pentru a nu fi luată de bărbați.

Rolul dansului la înmormîntare și la pomenirea morților este de asemeni menționat în volumul lui Richard Wolfram.

Trecînd apoi la prezentarea dansurilor la petreceri obișnuite, autorul subliniază că aici schimbările reciproce între oraș și sat și chiar între popoare, sînt mai vii ca în dansurile legate de obiceiuri.

Autorul consideră *Kontratanz*-urile, *Gegentanz*-urile germane și *contre danse*-urile franceze din aceeași familie cu *country-dance*-urile engleze. În Franța, *contre danse*-urile au generat *Anglaise*-a și *Française*-a sec. XIX. *Cadrilul* cu cele 6 figuri clasice a fost aranjat de englezul Barclay Dunn, în 1818.

În Anglia acțiunea de renaștere a dansului popular a făcut ca *country-dance*-urile să aibă o mare viață în momentul actual.

În Austria ele au lăsat puține urme în dansul popular: *Bregenzer, Sechser, Vierer, Achter*, etc. Figurile de *Kontratanz* ale *Agatanzului* și *Achteltanzului* aparțin unei familii mai mari de dansuri, specifice părții de nord a Europei, ce are următoarele caracteristici: mai multe perechi, conturul spațiului străbătut pe podea se compune din multiple linii, legarea permanentă a unor figuri ce aduc pe dansatori în poziții multiple unul față de celălalt.

Ca dansuri de grup ce au altă aranjare decât *Kontratanz*-urile citează *Schwabentanz*-ul și *Jägermarsch*-ul.

În dansurile de perechi el deosebește: dans de pereche obișnuit, dansuri imitative glumețe și de îndeminare.

Ca dansuri de perechi obișnuite prezintă: *Walzer*, *Dreher*, *Polka*, *Rundtänze*, *Schottisch*, *Reinländer*, *Mazurka*.

Walzer-ul dansat actualmente în toată Europa este de fapt ultima figu-ă a *Ländler*-ului în care flăcăul și fata se regăsesc învîrtindu-se. *Warschauer*-ul este de fapt figura de sfîrșit a mazurcii poloneze, pe care un polonez văzînd-o în Austria nu ar putea-o recunoaște, atît de adaptată este stilului local.

Cea mai mare parte a dansurilor de perechi austriace aparține grupei *Schottisch-Rheinländer* și *Polka*.

Dansurile imitative de tipul *Drei lederne Strümpf* în care un deget ridicat amenințător, se dezvoltă într-un întreg joc mimic, au nenumărate variante și în Austria și în alte țări ale Europei.

Jocuri vesele dansate ca *Scherenschleifentanz*, *Rasiertanz* etc., se găsesc de asemenea în diferite forme.

Un capitol special este consacrat *Werbetanz*-ului, dans de curtenire a fetei, în care băiatul își arată toată îndemînarea sa. El are diferite variante: *Steierisch*, *Ländlerisch*, *Schuhplattler*, etc.

Din imensul material prezentat de Richard Wolfram în volumul *Die Volkstänze in Österreich und verwandte Tänze in Europa* am căutat să desprindem ceea ce considerăm esențial, punctul său de vedere în judecarea dansului popular, clasificarea sa.

Ceea ce caracterizează această lucrare este în primul rînd o claritate a stilului. Ea se adresează atît specialistului, cit și amatorului. Dansul popular este prezentat viu, cuprinzător și în cadrul obiceiurilor unde se desfășoară și comparat permanent cu întregul tezaur folcloric al Europei.

Din folclorul nostru, Richard Wolfram cunoaște doar unele părți ale Transilvaniei. Minu-natul tezaur folcloric al patriei noastre ar putea completa însă cu bogat material grăitor lucrarea sa. Obiceiurile de iarnă atît de vii în Moldova de nord, bogatele și variatele obiceiuri de nuntă de pe tot cuprinsul țării noastre, dansurile de luminări pentru pomenirea morților din Gorj și Banat, jocurile la înmormîntarea oamenilor tineri (Făgăraș), dansurile de priveghi cu măști din Vrancea și alte multe obiceiuri ce legate de dans își au și ele locul precis în bunurile culturale seculare și merită să fie cercetate pentru a întregi literatura universală a dansului popular.

VERONICA MICZNIK